

HADISLARNING YOSHLAR TARBIYASIDAGI AHAMIYATI

Umumiy pedagogika kafedrası o'qituvchisi
Sodiqova Dilfuza Ropijonovna
Maktabgacha ta'lim yo'nalishi 2-kurs talabasi
Ilmuratova Husniya Ilhomovna

Annotatsiya: Ushbu maqolada hadis ilmiga hissa qo'shgan hadisshunoslar, hadislarning tarbiyaviy ahamiyati, hadislarni o'qib o'rganib, ulardan ibrat olib, hayotimizga tatbiq eta olishimiz ,o'rgangan hadislarimizni amalda foydalana olishimiz haqida ochib berilgan.

Kalit so'zlar: hadis, hadisshunos, hadis kitoblari, muhaddislar, odo-axloq, mehr- muhabbat, hurmat, ibrat olish, tarbiyaviy ahamiyat.

Аннотация. В этой статье рассказывается об ученых-хадисоведах, которые внесли свой вклад в науку о хадисах, о образовательной ценности хадисов, о том, как мы можем читать хадисы, учиться на них, применять их в своей жизни и применять изученные хадисы на практике.

Ключевые слова: хадис, хадисовед, сборники хадисов, хадисовед, этика, любовь, уважение, пример, воспитательная ценность.

Annotation. This article talks about the hadith scholars who contributed to the science of hadith, the educational value of hadith, how we can read hadith, learn from them, apply them in our lives and apply the learned hadith in practice.

Key words: hadith, hadith scholar, collections of hadiths, hadith scholar, ethics, love, respect, example, educational value.

Yurtimizda yashab ijod etgan buyuk alloma va mutafakkirlarning bebaho ilmiy-ma'naviy merosini tadqiq qilish, ular qoldirgan asarlarni ilmiy-izohli tarjima qilib, ommalashtirish hamda xorijiy davlatlardagi kutubxonalar, arxiv fondlarida saqlanayotgan qo'lyozmalarning elektron nusxalarini to'plab, xalqimizga yetkazish dolzarb masalalarga aylanmoqda. Bu borada prezidentimizning quydagi fikrlarini eslab o'tish joizdir: "Buyuk mutafakkir va allomalimizning islom madaniyatini ravnaq toptirishga qo'shgan betakror hissasi to'g'risida so'z yuritganda, eng avvalo, haqli ravishda musulmon olamida "muhaddislar sultoni" deya ulkan shuhrat qozongan Imom Buxoriy bobomizning muborak nomlarini hurmat-ehtirom bilan tilga olamiz. Bu mo'tabar zot merosining gultoji bo'lmish eng ishonchli hadislari to'plami – "Al-Jome' as-Sahih" kitobi islom dinida Qur'oni karimdan keyingi ikkinchi muqaddas manba' bo'lib, ahli islom e'tiqodiga ko'ra, u bashariyat tomonidan bitilgan kitoblarning eng ulug'i hisoblanadi. Mana, o'n ikki asrdirki, bu kitob millionlab insonlar qalbini imon nuri bilan munavvar etib, haq va diyonat yo'liga chorlab kelmoqda".

Abu Abdulloh Muhammad ibn Ismoil al-Buxoriy milodiy 810-yilda (194-hijriy) Buxoro shahrida dunyoga kelib, bolalik chog'laridanoq Buxorodagi yetuk allomalardan dars olib, hadis ilmida kuchli xotira va o'tkir zehn sohibi bo'lib voyaga yetgan. Imom al-Buxoriy hadis ilmida kamolotga erishib, o'zi yod olgan 600 mingga yaqin hadislarni sahih va g'ayri sahihlariga ajratdi. Imom al-Buxoriy

Islom olami va muhaddislar orasida “Imom ul-Muhaddisiyn” (Barcha muhaddislarning peshvosi) deb hurmat bilan tilga olinadi. Imom al-Buxoriyning “Al-Jomi’ as-Sahih” (Ishonarli to‘plam) asari haqida so‘z ketganda shuni aytish mumkinki, mazkur manba Islom dini ta’limotida Qur’oni Karimdan keyin asosiy manba sifatida foydalaniladi. Imom Buxoriyning ijodiy merosi o‘zining hajmi, zamonasining diniy va ijtimoiy fanlarini to‘la-to‘kis qamrab olganligi bilan kishini hayratga soladi.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev 2017 yilning 14-15 aprel kunlari Samarqand viloyatiga qilgan tashrifi chog‘ida Imom Buxoriy yodgorlik majmui qoshida xalqaro ilmiy-tadqiqot markazini qurish taklifini bildirib,; “Buyuk mutafakkir bobomiz, barcha muhaddislar peshvosi Imom Buxoriy mangu qo‘nim topgan ushbu maskanda o‘ziga xos ma’naviy-ruhiy muhit mavjud. Majmuaga ziyoratga kelgan odam bu markazga ham kirib, o‘ziga katta ozuqa olsin, bobolarimiz hikmatlaridan o‘rganib ketsin. Shunda ularning qalbida ulug‘ ajdodlarimiz bilan faxrlanish tuyg‘usi rivoj topadi, ayni paytda shunday buyuk zotlarning avlodi mas’uliyatini his etadi”deya ta’kidlab o‘tgan edi. Darhaqiqat, Imom Ismoil al-Buxoriyning asarlarida odob-ahloq masalalarini yorituvchi hadislar jamlangan bo‘lib, ijtimoiy turmushda hamda insonlar o‘rtasida o‘zaro munosabatlarni tashkil etish chog‘ida amal qilinishi lozim bo‘lgan odob-ahloq qoidalari borasida ma’lumotlar berilgan.

Hadislarning inson hayotidagi ahamiyati va o‘rni beqiyosdir. Har bir hadisning o‘z ma’nosini tushunib , o‘rganib , biz uchun ulardan amalda foydalanishimiz g‘oyat ahamiyatlidir. Hadis o‘zi arabcha so‘zdan olingan bo‘lib, “xabar, gap, yangilik” degan ma’noni bildiradi. Islom dini ta’limoti asoslarini yorituvchi Qur’on Karimdan keyingi asosiy manba hadis hisoblanadi. Hadislarni to‘plash va ularga muayyan tartib berish asosan VIII asrning ikkinchi yarmidan boshlanib, uni eng bilimdon, turli fan asoslarini mukammal o‘rgangan, katta hayotiy tajribaga ega bo‘lgan kishi (muhaddis)lar tartibga solib bergan. VIII-XI asrlarda to‘rt yuzdan ortiq muhaddis hadis ilmi bilan shug‘ullangan.

Hadislarda inson ma’naviy kamolotining mezoni, uning tafakkur doirasi, dunyoqarashining kengligi, ilmiy bilimlarni qay darajada egallaganligi, o‘z bilimi bilan artofdagilar va jamiyatga foyda keltiruvchi shaxs bo‘lib etishishda muhim omildir deya ko‘rsatiladi.

Hadislar tarbiya manbai hisoblanadi. Hadislarni eshitib, tanishish,ko‘rish, yodlash, mazmunini anglash, o‘rganish orqali hayotimizda hadislardan ibrat olgan holda,ularni amalda hayotimizda qo‘llab, ko‘p o‘zimizni tarbiyamizdagi kamchiliklarni tuzatishimizga yordam beradi. Hadislarda insonning kamolotga erishishi uchun talab etiladigan insoniy fazilatlar ifoda etilgan bo‘lib, ushbu fazilatlar sirasiga o‘zgalarga mehr-oqibat ko‘rsatish, saxiylik, ochiq ko‘ngillik, ota-onani e‘zozlash, hurmatlash,doimo ota-onalarimizni duolarni olish, ularni haqqiga duo qilish ,ularni asrab- avaylsh ,o‘rni kelganda ular uchun bizlardan faxrlanish tuyg‘ularini yarata olishimiz,doimo yuzlarini yorug‘ qilish,qaddilarini biz sababli baland tutish ,doimo hurmatlarni joyiga qo‘yish, kattalar va qarindoshlarga nisbatan muruvvatli bo‘lish, ularga mehrimizni bera olish, hurmatlarini joyiga qo‘yish, ularga g‘amxo‘rlik qilish,kattaga hurmatda kichiklarga izzatda bo‘lish

kabilar muhim hisoblanadi. Undan tashqari o'z ona Vatanimizga muhabbat, mehnat va kasb-hunarni ulug'lash, halollik, poklik, do'stlik, oliyjanoblik, rahm-shafqatlilik, kamtarlik, rostgo'ylik va vijdonlilik kabi xislatlar kiritiladi. Bundan tashqari, insonning o'zini yomon illatlardan tiyishi, yaxshilik sari intilishi kerakligi borasidagi pand-nasihatlar ham o'z aksini topganki, bularning barchasi Qur'oni Karimda qayd etilgan ko'rsatmalarga asoslanilgan va komil insonni shakllantirishda asosiy mezon bo'lib xizmat qiladi. Hadislar mazmunan har bir mo'minning ishonchini, e'tiqodini mustahkamlaydi va shu bilan birga insonni ma'naviy kamolotga da'vat etadi. Bu kabi xislatlarni har birimiz o'zimizda shakllantirishimizga yana bir yordamchi manba, tarbiya manbalardan biri bu hadislarni amalda tatbiq etishimiz hisoblanadi. Hadislarda ibrat olinadigan jihatlar juda ham ko'p uchraydi. Bizning har bir qilgan yaxshi amalimiz, so'zlarimiz o'zimiz uchun ota - onamizga bildirilgan minnatdorchilik orqali faxr, hurmat, kabi tuyg'ularini uyg'otishga sabab bo'ladi. Hadislarda tarbiya mavzusiga doir hadislarni o'rganishimiz orqali biz o'zimiz ko'p narsalarni o'rganib olamiz. O'rgangan hadislarimiz ni hayotda amalda qo'llab har bir masalada, mavzularda , bir qancha xatoliklarimizni to'g'rilab olishga harakat qilamiz. O'rganganlarimizni boshqalarga o'rgatishga harakat qilamiz va tatbiq etamiz. Har bir kishining ota-onasiga yaxshilik qilganidek, bolalariga ham yaxshilik qilishi shartligi, zero, inson bo'ynida ota-onaning haqqi bo'lganidek, bolaning ham haqqi borligi xususidagi g'oyalar Qur'oni Karimda ham, Hadisi sharifda ham uqtiradi. Hadislarda kishilarning bir-biri bilan do'st, tinch-totuv yashashlari, o'zaro muruvvatli, mehr-shafqatli bo'lishlari kerakligi haqidagi g'oya ham ilgari suriladi. Bu g'oya opa-singil, aka-uka, qarindosh hamda qo'shnilar o'rtasida tashkil etiladigan muomala va munosabatlar mazmunining ochib berishga yo'naltirilgan hadislar mohiyatida aks etadi. Ma'naviy-axloqiy xislatlarga ega bo'lgan inson ota-ona, opa-singil, aka-uka va qo'shnilarga yaxshilik qiladi, bu yaxshilik ular o'rtasidagi totuvlikni keltirib chiqaradiki, pirovardida jamiyat taraqqiy etadi, tinchlik barqaror bo'ladi, aholi farovon hayot kechiradi.

Shunday ekan, hadislar komil insonni shakllantirishda muhim manba bo'lib hisoblanadi. Hadislar har bir shaxsni aqliy, jismoniy jihatdan kamolga yetkazishga oid e'tiqod va iymondan iborat bo'lib, faqat ezgulikka xizmat qilish, oliyjanob bo'lish, pokiza yurish, bir burda luqmani halol qilib yeyish, jaholat va jaholatparastlikka yo'l qo'ymaslik, o'z birodarining, qarindosh-urug'larining, millatining va vatanining qadriyatlarini asrashdan iboratdir. Hadislardan yoshlar tarbiyasida foydalanish shu kunning dolzarb vazifalaridan sanaladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Маънавият асосий тушунчалар луғати Т;. 2009 йил
2. А.Зуннунов. Ўзбек педагогика тарихи. Т; “Ўқитувчи” 1997
3. Sodiqova, D. (2019). PECULIARITIES OF FORMING CREATIVE ATTITUDE TO THOUGHTS OF STUDENTS. *European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences Vol, 7(12)*.

4. Sodiqova, D. (2020). Buyuk allomalarimiz asarlarida oilada bola tarbiyasining ahamiyati haqida qarashlari. *Журнал Педагогики и психологии в современном образовании*, (1).
5. Sodiqova, D. (2020). Талабаларда ижодий муносабатлар тафаккурини шакллантиришда тушунчалардан фойдаланиш. *Журнал Педагогики и психологии в современном образовании*, (1).
6. Sodiqova, D. (2021). ЁШЛАРИМИЗДА ЭКОЛОГИК МАДАНИЯТНИ РИВОЖЛАНТИРИШДА ЭКОЛОГИК ТАЪЛИМ-ТАРБИЯНИНГ ЎРНИ. *Журнал Педагогики и психологии в современном образовании*, 1(1).
7. Sodikova, D. (2021). SPECIFIC BENEFITS OF DEVELOPING CREATIVE THINKING RELATIONSHIPS IN STUDENTS. *Thematics Journal of Social Sciences*, 7(3).
8. Sodikova, D. (2020). Formation of creative relationship through students using the creativity of eastern thinkers. *Mental Enlightenment Scientific-Methodological Journal*, 2020(1), 104-110.
9. Содықова, Д. (2020). ТАЛАБАЛАРДА ИЖОДИЙ МУНОСАБАТЛАР ТАФАККУРИНИ ШАКЛЛАНТИРИШНИНГ НАЗАРИЙ-ПЕДАГОГИК АСОСЛАРИ. *ИННОВАЦИИ В ПЕДАГОГИКЕ И ПСИХОЛОГИИ*, (SI-2№ 5).
10. Sodiqova, D. (2021). ШАРҚ МУТАФАККИРЛАРИ АСАРЛАРИНИНГ ТАЛАБА ЁШЛАРИНИНГ ИЖОДИЙ ТАФАККУРИНИ ЎСТИРИШДАГИ ЎРНИ ВА АҲАМИЯТИ. *Журнал Педагогики и психологии в современном образовании*, (2).
11. Sodiqova, D. (2021). ЁШЛАРИМИЗДА ЭКОЛОГИК МАДАНИЯТНИ РИВОЖЛАНТИРИШДА ЭКОЛОГИК ТАЪЛИМ-ТАРБИЯНИНГ ЎРНИ. *Журнал Педагогики и психологии в современном образовании*, 1(1).
12. Sodiqov, H. (2020). The role of toys in shaping the creative thinking of primary school students. *Архив Научных Публикаций JSPI*.
13. Sodiqov, H. (2020). Family, school cooperation in the upbringing of primary school students. *Архив Научных Публикаций JSPI*.
14. Sodiqov, H. (2020). The role of toys in shaping the creative thinking of primary school students. *Архив Научных Публикаций JSPI*.
15. Sodiqov, H. (2021). ЭСТЕТИК ТАРБИЯНИ ЁШ АВЛОД ОНГИГА СИНГДИРИБ БОРИШНИНГ ЎЗИГА ХОС ЖИХАТЛАРИ. *Журнал Педагогики и психологии в современном образовании*, 1(1).
16. Sodiqov, H. (2021). БЎЛАЖАК ЎҚИТУВЧИЛАР КОМПЕТЕНТЛИГИ ВА КОММУНИКАТИВ-НУТҚ МАДАНИЯТИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ. *Физико-технологического образование*, (2).
17. Isoqulov, M. (2022). ЮҚОРИ СИНФ ЎҚУВЧИЛАРИ ОНГИДА ЖАҲОЛАТГА ҚАРШИ КУРАША ОЛИШ ТАФАКУРИНИ РИВОЖЛАНТИРИШДА ОИЛА ВА МАКТАБ ҲАМКОРЛИГИ. *Журнал Педагогики и психологии в современном образовании*, 1(4). извлечено от <https://ppmedu.jspi.uz/index.php/ppmedu/article/view/4746>
18. Mamadoli Isoqulov, ФОРМИРОВАНИЕ МЫШЛЕНИЯ МОЛОДЁЖИ В ПРОЦЕССЕ ОБРАЗОВАНИЯ – ВОСПИТАНИЯ , *Журнал Педагогики и*

психологии в современном образовании: № 1 (2021): Zamonaviy ta'limda pedagogika va psixologiya fanlari

19.Mamadoli Isoqulov, ТАЪЛИМ – ТАРБИЯ ЖАРАЁНЛАРИДА ЁШЛАР ТАФАККУРИНИ ШАКЛЛАНТИРИШ , Журнал Педагогика и психологии в современном образовании: № 2 (2021): Журнал педагогика и психологии в современном образовании (октябрь)

20.Mamadoli Isoqulov, ФОРМИРОВАНИЕ МЫШЛЕНИЯ МОЛОДЁЖИ В ПРОЦЕССЕ ОБРАЗОВАНИЯ – ВОСПИТАНИЯ , Журнал Педагогика и психологии в современном образовании: № 3 (2021): Zamonaviy ta'limda Pedagogika va psixologiya fanlari